

УДК 330.322 : 628.1:330.387

*М.А. ХВЕСИК, доктор економічних наук, професор,
академік НААН, директор*

*Л.В. ЛЕВКОВСЬКА, доктор економічних наук, старший науковий
співробітник, завідувач відділу економічних проблем водокористування*

*В.М. МАНДЗИК, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник*

*Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку Національної академії наук України»*

Інвестиційне забезпечення розвитку зрошуваного землеробства в Україні

Постановка проблеми. Вагому роль у розвитку агропромислового комплексу в зонах осушення та зрошення відіграють загальнодержавні й міжгосподарські меліоративні системи, які зазнали значного деструктивного впливу в період економічної кризи 90-х років і становлення ринкових відносин. У зоні осушення та зрошення відбувся демонтаж значної кількості об'єктів, які забезпечували науково обґрунтований гідрологічний режим у зонах активних осушувальних меліорацій і розвиток сільськогосподарського виробництва на основі зрошуваного землеробства. У кінцевому підсумку це призвело до того, що значні площі осушених та зрошуваних земель були виведені з продуктивного господарського обороту.

В останні періоди в Україні проблеми інвестиційного забезпечення сфери водокористування особливо актуалізувалися, оскільки бюджетне фінансування утримання водогосподарських організацій є недостатнім, фінансування водоохоронних заходів часто має не превентивний, а відшкодувальний характер, низька інвестиційна привабливість переважної більшості видів водогосподарської діяльності не сприяє припливу інвестиційних ресурсів як вітчизняних, так і закордонних підприємницьких структур. Надзви-

чайно повільно проходять процеси імплементації у вітчизняну практику форм інвестиційного забезпечення водокористування, які регламентуються міжнародними природоохоронними конвенціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти й проблеми інвестиційного забезпечення водоохоронної та водогосподарської діяльності розглядаються у працях Л. Грановської, Л. Кожушка, І. Овчаренко, А. Сташука, В. Сташука, М. Хвесика, А. Яцика, в яких робляться спроби формування цілісного інноваційно-інвестиційного механізму управління об'єктами водного господарства, збалансування фінансових інтересів суб'єктів ринку водних і водогосподарських послуг, виділяються особливості інвестиційного процесу при запобіганні шкідливого впливу вод на господарські об'єкти. Однак залишається надмірно звуженою специфікація форм та джерел інвестиційного забезпечення реалізації проектів запобігання техногенному підтопленню територій, реінжинірингу меліоративних систем, зокрема в зоні осушувальних меліорацій, модернізації й реконструкції зрошувальних систем, надання цілого ряду водогосподарських та екосистемних послуг.

Також потребують додаткового уточнення складові інвестиційного забезпечення сфери водокористування у зв'язку з наявніс-

---

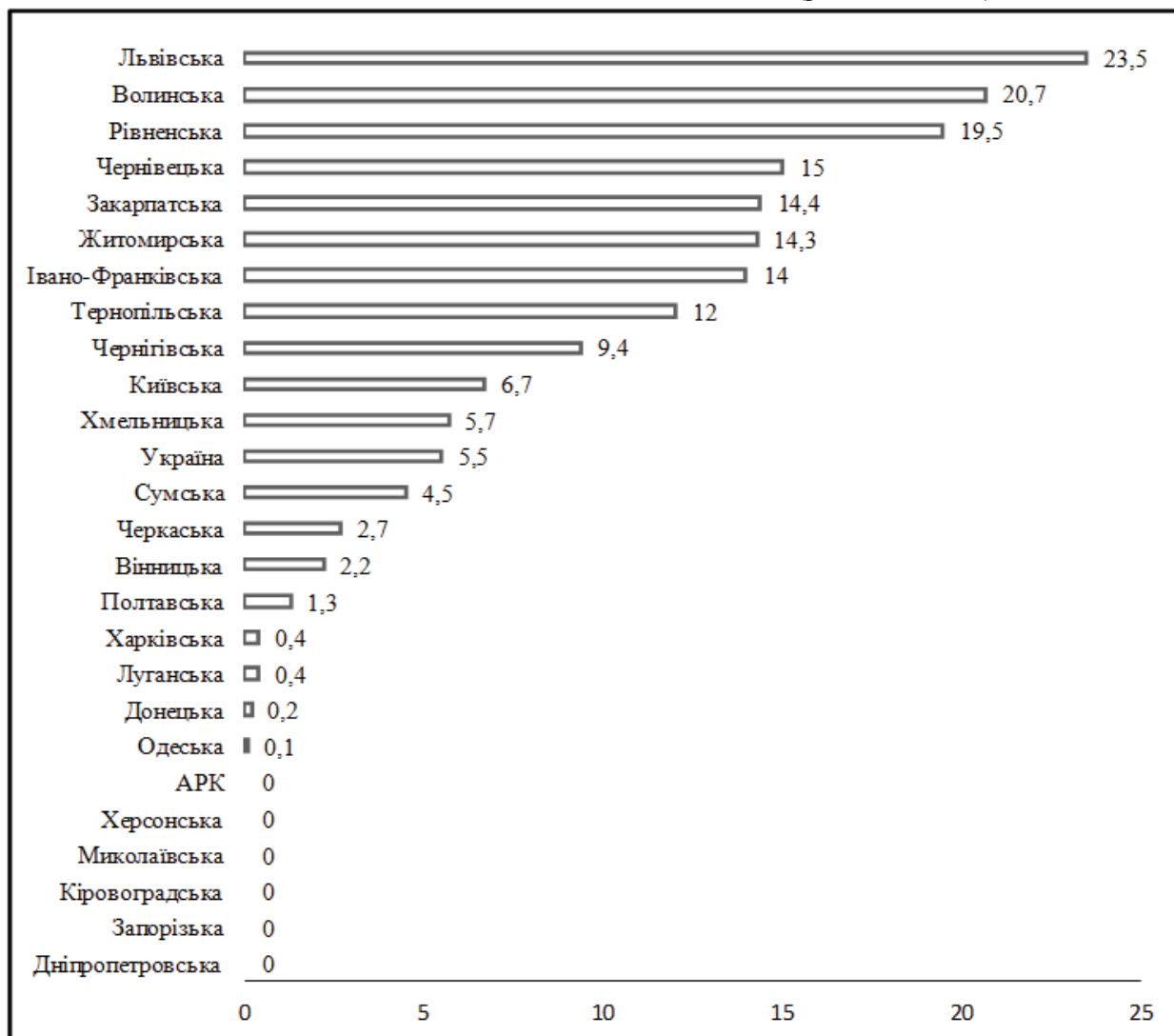
© М.А. Хвесик, Л.В. Левковська, В.М. Мандзик, 2016

ттю значних галузевих відмінностей господарського освоєння водно-ресурсного потенціалу, ідентифікація основних проблем інвестиційного забезпечення комунального водопостачання як міських, так і сільських територій, а також визначення спектра можливих джерел та форм інвестування водогосподарських і водоохоронних проектів.

Мета статті – розробка механізмів диверсифікації джерел інвестиційного забезпечення відтворення водно-ресурсного потенціалу та модернізації водогосподарської інфраструктури як важливої складової фінансового забезпечення охорони навколишнього

середовища й відтворення природно-ресурсного потенціалу.

Виклад основних результатів дослідження. Проблеми модернізації водогосподарсько-меліоративного підкомплексу відзначаються особливою складністю в зоні осушення, оскільки саме на цих територіях стагнація аграрного сектора призвела до незворотних процесів у структурі сільськогосподарського виробництва. Загальна площа осушених земель в Україні становить 3306,9 тис. га. Найбільші площі осушених земель знаходяться у Волинській, Житомирській, Львівській, Рівненській та Чернігівській областях (рис. 1, табл. 1).

Рис. 1. Регіональний розподіл площі осушених земель, % до загальної площі області

Джерело: За даними форми б-зем Держгеокадастру України.

У структурі осушених земель України найбільшу частку мають сільськогосподарські землі (90,6%). Частка лісів і лісовкритих

площ становить 5,8%, питома вага інших земель у структурі осушених земель – 1,2%.

1. Регіональний розріз площі осушених земель в Україні станом на 01.01.2015 р.

Регіон, область	Площа осушених земель	
	тис. га	до загальної площі України, %
АРК	-	-
Вінницька	57,3	0,1
Волинська	416,6	0,7
Дніпропетровська	-	-
Донецька	4,7	0,0
Житомирська	425,3	0,7
Закарпатська	183,7	0,3
Запорізька	-	-
Івано-Франківська	195,2	0,3
Київська	188,8	0,3
Кіровоградська	-	-
Луганська	11,3	0,0
Львівська	513,2	0,9
Миколаївська	-	-
Одеська	4,4	0,0
Полтавська	37,2	0,1
Рівненська	390,4	0,6
Сумська	106,6	0,2
Тернопільська	165,6	0,3
Харківська	11,8	0,0
Херсонська	-	-
Хмельницька	117,5	0,2
Черкаська	55,7	0,1
Чернівецька	121,8	0,2
Чернігівська	299,8	0,5
Україна	3306,9	5,5

Джерело: За даними форми 6-зем Держгеокадастру України.

Прикметною рисою використання осушених сільськогосподарських угідь останніми роками є невпинне скорочення частки земель, які знаходяться у користуванні сільськогосподарських підприємств. Якщо у 1990 році частка сільськогосподарських підприємств у структурі користувачів осуше-

них сільськогосподарських земель становила 98,9 %, у 2000 – 69,0, то у 2014 році вона зменшилася до 32,5 %. Отже, з кожним роком все більша частка осушених сільськогосподарських угідь переходила у користування сільських домогосподарств, як правило, власників паїв (табл. 2).

2. Структура осушених земель України по земельних угіддях станом на 01.01.2015 р.

Вид угідь	Площа осушених земель		
	тис. га	до загальної площі осушених земель, %	до загальної площі угідь по Україні, %
Сільськогосподарські землі у т.ч.:	2994,5	90,6	7,0
сільськогосподарські угіддя, з них:	2954,8	89,4	7,1
рілля	1851,1	56,0	5,7
перелоги	18,7	0,6	4,6
багаторічні насадження	9,8	0,3	1,1
сіножаті	562,6	17,0	23,3
пасовища	512,6	15,5	9,3
Землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості	0,7	0,0	1,3
Інші землі	39,0	1,2	3,4
Ліси та інші лісовкриті площі	192,7	5,8	4,3
Землі забудови	9,7	0,3	0,4
Інші землі	110,0	3,3	10,6
Загальна площа осушених земель	3306,9	100,0	5,5

Джерело: За даними форми 6-зем Держгеокадастру України.

Підсумовуючи результати аналізу територіального розрізу меліорованих земель і технічного стану основних гідротехнічних споруд, ми дійшли висновку про необхідність формування принципово нового інституціонального підґрунтя використання осушених угідь та модернізації гідротехнічних споруд, які обслуговують меліоровані території. Довготривалий період безгосподарності внутрішньогосподарських гідротехнічних споруд призвів до високого рівня їх спрацьованості й фактично неможливості забезпечувати науково обґрунтований водно-повітряний режим на осушених сільськогосподарських угіддях, що негативно вплинуло на рівень капіталізації аграрного бізнесу в цій зоні ризикового землеробства.

В умовах загострення світової продовольчої кризи та обмеженості площ родючих сільськогосподарських угідь осушені сільськогосподарські угіддя мають значні потенційні можливості для нарощування обсягів виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції, у тому числі на світових ринках. З огляду на це і враховуючи низький рівень концентрації інвестиційних ресурсів у поліській зоні, у програмі соціально-економічного розвитку регіонів, де сконцентровані найбільші площі сільськогосподарських угідь, мають бути визначені механізми реінжинірингу меліоративних систем та відновлення традиційної сільськогосподарської спеціалізації адміністративних районів.

Необхідність нарощування виробництва сільськогосподарської продукції в зонах активних меліорацій потребує збільшення обсягів фінансового забезпечення модернізації загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем, які дадуть можливість вести високоприбуткове сільськогосподарське виробництво на осушених землях. У 2011 році порівняно з 2007-м обсяг фінансування експлуатації загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем зріс майже на 60 % (табл. 3), що пов'язано зі збільшенням фінансових вкладень в експлуатацію, передусім зрошувальних систем. Зокрема, у Херсонській області обсяг фінансування зріс на 92,7 %, Одеській – 64,5, АРК – на 69,7 %. Виняток із цієї групи, де значні площі сільськогосподарських угідь знаходяться у зоні зрошення, становить лише Миколаївська область, де зазначений показник зменшився на 13,73 %. Це є наслідком політики місцевої влади, яка не знайшла відповідних фінансових ресурсів для нарощування потенціалу зрошуваного землеробства.

Високі темпи зростання обсягів фінансування експлуатації загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем характерні для Закарпатської (72,9 %), Київської (170,9), Рівненської (64) та Волинської (62,2 %) областей, що пов'язується з необхідністю упередження проявів шкідливої дії вод і підвищення врожайності сільськогосподарських культур на меліорованих землях.

3. Фінансування експлуатації загальнодержавних і міжгосподарських державних меліоративних систем, млн грн

Регіон, область	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011/2007, %
АРК	77,5	96,1	117,9	130,6	131,5	169,68
Вінницька	6,4	7,3	7,6	9,2	9,5	148,44
Волинська	14,3	17,2	17,9	22,5	23,2	162,24
Дніпропетровська	54,3	67,2	38,9	46,2	48,7	89,69
Донецька	15,4	18,4	15,1	23,3	24,5	159,09
Житомирська	14,1	16,5	17,8	21,4	22,5	159,57
Закарпатська	11,1	13,5	14,4	19,3	19,2	172,97
Запорізька	38,4	45,7	48,8	60,2	65	169,27
Івано-Франківська	6,2	7,8	7,7	9,4	9,6	154,84
Київська	27,9	32,2	65,3	73,2	75,6	270,97
Кіровоградська	8,5	10,5	6,8	8,4	8,3	97,65
Луганська	12,7	15,7	17,2	21,2	22,0	173,23
Львівська	21,5	26,3	27,8	33,4	34,8	161,86
Миколаївська	45,9	50,9	34,4	40,8	39,6	86,27
Одеська	44,2	55,8	53,5	68,8	72,7	164,48
Полтавська	6,4	7,9	7,6	9,3	9,6	150,00
Рівненська	17,8	21,9	23,3	27,8	29,2	164,04
Сумська	6,4	7,6	8,1	9,8	10,2	159,38

Тернопільська	6,8	8,4	8,7	10,6	11,1	163,24
Харківська	11,9	14,8	16,2	19,4	20	168,07
Херсонська	119,7	140,5	177,5	235,4	230,7	192,73
Хмельницька	5,1	6,2	6,4	7,8	8,2	160,78
Черкаська	16,1	20,4	13,5	16	16,5	102,48
Чернівецька	5,5	6,1	6,3	7,5	7,8	141,82
Чернігівська	12,8	14,7	16,1	19,3	19,9	155,47
Усього	606,9	729,6	774,8	950,8	969,9	159,81

Джерело: За даними Держводагентства України.

Значне зростання обсягів фінансування меліоративних систем у Київській області зумовлене модернізацією комплексу водогосподарських об'єктів, насамперед водосховищ та берегоукріплювальних споруд. У 2011 році порівняно з 2007-м (останній передкризовий рік) спад обсягів фінансування експлуатації загальнодержавних і міжгосподарських меліоративних систем спостерігалося лише у Дніпропетровській (10,31 %) та Миколаївській (13,73 %) областях. Це є негативним чинником, оскільки і надалі в цих регіонах погіршується фізичний стан більшості інженерних споруд меліоративних систем.

Деякі фази реформування аграрної сфери й земельних відносин призвели до виникнення непрозорих умов використання міжгосподарських і внутрішньогосподарських гідротехнічних споруд, які обслуговують меліоровані території.

Невизначеність щодо ідентифікації прав та форм власності на такі споруди гальмує процес їхнього інвестування, оскільки низька інвестиційна привабливість цих об'єктів якраз і зумовлена несформованістю інституціонального середовища їх використання. Значна кількість проблем, пов'язаних з інвестуванням проектів модернізації та реконструкції міжгосподарських і внутрішньогосподарських гідротехнічних споруд меліорованих територій, пояснюється пасивністю органів місцевого самоврядування в напрямі залучення стратегічних інвесторів, створення прозорих умов використання цих споруд нинішніми власниками сільськогосподарських угідь та водних об'єктів, з якими ці споруди межують. Державою не розроблено також відповідних важелів стимулювання процесів модернізації, реконструкції й технічного переоснащення гідротехнічних споруд меліорованих територій [3, 2].

На рисунку 2 наведено проблеми інвестиційного забезпечення розширеного відтворення осушувальних та зрошувальних систем, а також реінжинірингу сільськогосподарських угідь у зонах зрошення й осушення.

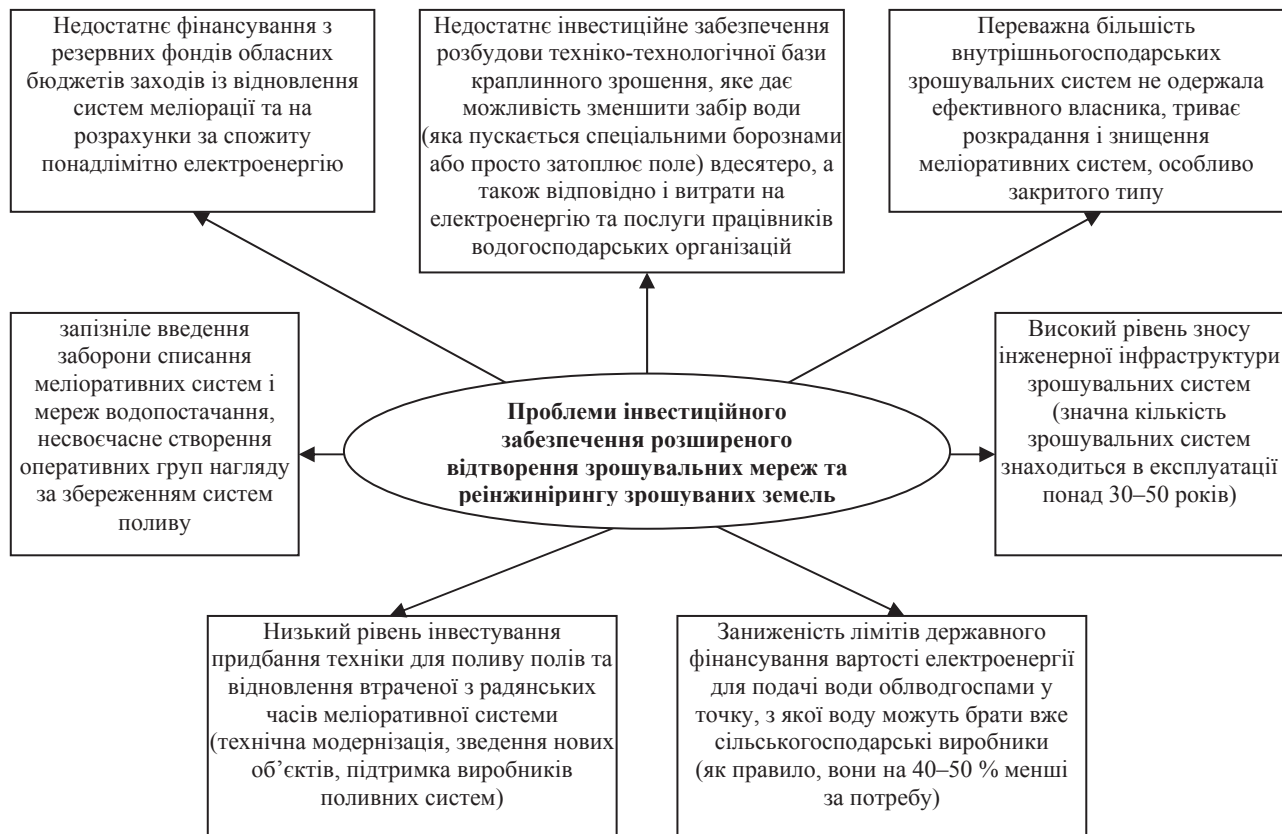
Загострення глобальної продовольчої кризи, зумовленої постійним зростанням населення планети та виснажливим використанням сільськогосподарських угідь в окремих країнах світу, потребує максимального залучення у продуктивний господарський оборот тих площ земель, які були виведені з обробітку у зв'язку зі значними перекосами у відтворювальній структурі національних господарств, що традиційно були одними з основних виробників продовольства. До таких країн належить і Україна, де значні площі угідь активно використовувались у відтворювальному процесі завдяки здійсненню масштабних меліорацій.

Основу меліоративних систем у зоні осушення становлять міжгосподарські та внутрішньогосподарські мережі гідротехнічних споруд. Міжгосподарські гідротехнічні споруди знаходяться в державній власності, оскільки забезпечують водорегулювальний режим у зоні осушення й у системах водопостачання в цілому. Внутрішньогосподарські мережі гідротехнічних споруд на осушених землях у докризовий період (початок 90-х років) належали сільськогосподарським підприємствам та утримувалися за їх рахунок. Найвідчутніші деформаційні процеси в аграрному секторі відбулися в зоні Полісся, що спричинило ліквідацію переважної більшості сільськогосподарських підприємств. Землю останніх було розпайовано між колишніми їх членами, що позбавило внутрішньогосподарські мережі єдиного господаря і призвело до перебоїв фінансування їх реконструкції та модернізації. Вихід із ладу внутрішньогосподарських мереж зумовив зниження врожайності основних сільсь-

когосподарських культур у зв'язку з розбалансуванням гідрологічного режиму на цих землях [7, 9].

Перспективи підвищення врожайності сільськогосподарських культур у зоні осушення пов'язуються з модернізацією не лише міжгосподарських, а також внутрішньо-

господарських гідротехнічних споруд. Частина останніх після ліквідації сільськогосподарських підприємств була передана на баланс місцевих рад, які не в змозі профінансувати не те що модернізацію, а й технічне переоснащення цих споруд.

Рис. 2. Проблеми інвестиційного забезпечення розширеного відтворення зрошувальних мереж та реінжинірингу зрошуваних земель

Важливим напрямом відновлення продуктивного стану внутрішньогосподарських мереж гідротехнічних споруд стало б об'єднання зусиль власників земельних паїв, які знаходяться в зоні їх потенційної дії. Таке об'єднання зусиль може відбутися в разі створення асоціацій землекористувачів на осушених територіях або інших видів державно-приватного партнерства з метою консолідації та централізації інвестиційних ресурсів для модернізації внутрішньогосподарських мереж гідротехнічних споруд. Рухом входження власників паїв до таких видів об'єднань є їхнє намагання підвищити продуктивність використання осушених угідь поліпшенням водорегулювального режиму.

З викладеного вище випливає висновок про те, що держава залишається основним

інвестором міжгосподарських і внутрішньогосподарських гідротехнічних споруд у зоні осушення, що не дає змоги повною мірою забезпечити їхню комплексну модернізацію й тим самим інтенсифікувати сільськогосподарське виробництво на цих територіях. Перспективи нарощування обсягів фінансування міжгосподарських і внутрішньогосподарських гідротехнічних споруд пов'язуються з поширенням угод державно-приватного партнерства щодо їх експлуатації.

Вагомими джерелами підвищення інвестиційного потенціалу модернізації водогосподарської інфраструктури та відтворення водно-ресурсного потенціалу є збільшення надходжень від виконання цілого ряду водогосподарських і екосистемних послуг на платній основі, перелік яких необхідно розширити.

Проведені дослідження існуючого інституціонального забезпечення інвестування водогосподарських та водоохоронних проєктів (гідромеліоративних, гідротехнічних, гідроенергетичних) й аналіз реального стану інвестиційного забезпечення потреб водного господарства та інших сегментів водогосподарського комплексу дають підстави стверджувати, що якісне поліпшення експлуатації об'єктів водогосподарської інфраструктури й відтворення водно-ресурсного потенціалу стане можливим за умови розширення спектра форм і джерел інвестиційного забезпечення сфери водокористування. На відміну від інших сфер національного господарства, у сфері водокористування діють численні інституціональні обмеження, які не дають можливості застосувати традиційні підходи щодо інвестиційних проєктів модернізації та реконструкції водогосподарських об'єктів, а також відтворення природних і штучних водних джерел (рис. 3).

Такі інституціональні обмеження (перебування більшості водних об'єктів у державній власності, водогосподарських – у державній та комунальній, відомчий принцип управління водними ресурсами) вимагають застосування різноманітних форм й інструментів інвестиційного забезпечення, які ґрунтуються на партнерських відносинах держави (територіальних громад) і суб'єктів водогосподарського підприємництва, а також фінансово-кредитних установ та громадських організацій.

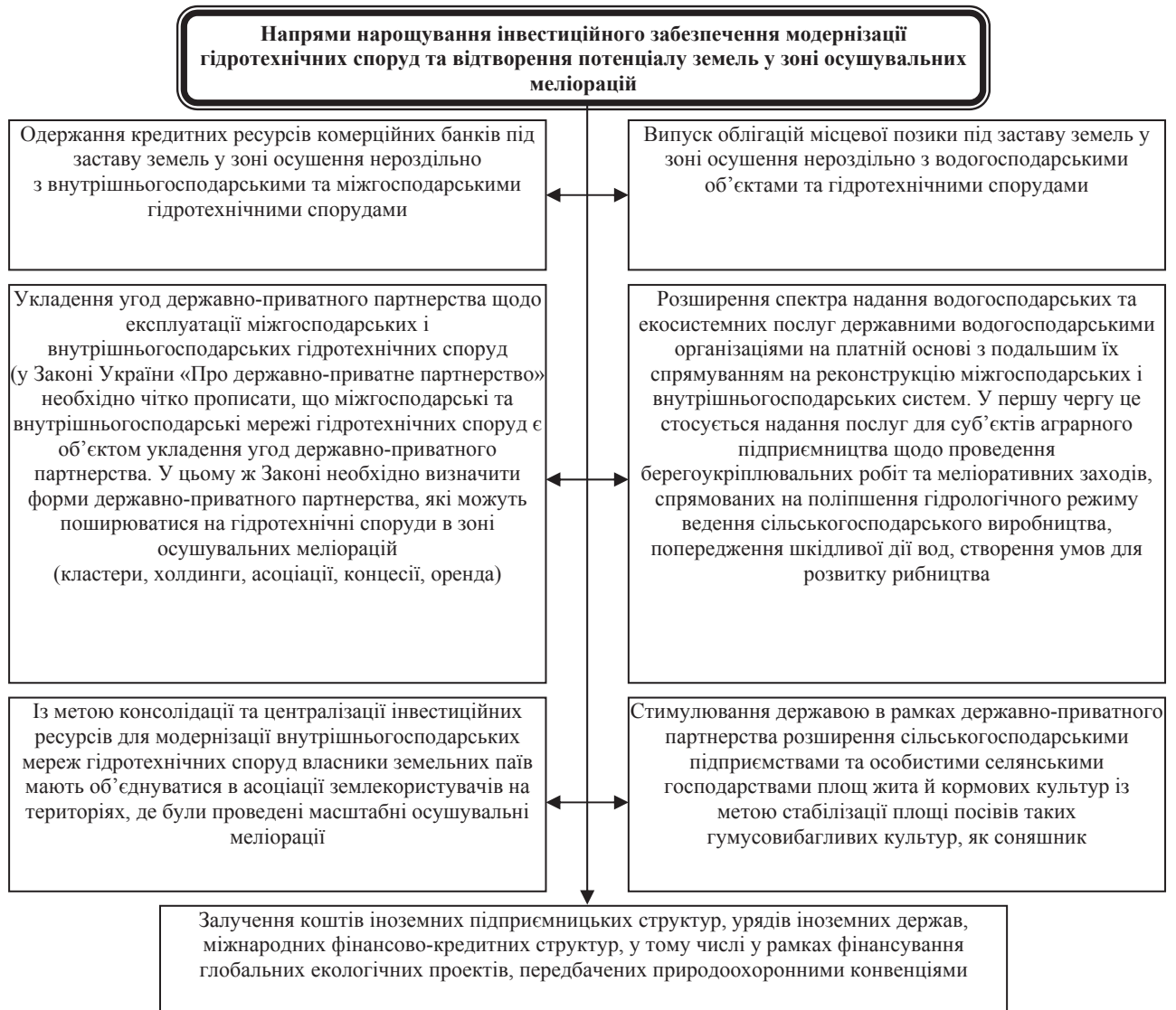
Поступовий перехід системи управління водними ресурсами на басейновий принцип зумовив створення в різних регіонах басейнових управлінь, які разом із державними водогосподарськими організаціями здійснюють державну політику в галузі раціонального використання, відтворення й охорони водних ресурсів.

Перераховані суб'єкти управління водними ресурсами мають стати активними учасниками інвестиційного процесу у сфері водокористування, зокрема: забезпечувати конкурентні умови при виборі операторів надання водогосподарських та екосистем-

них послуг, встановлювати статутні й нестатутні взаємозв'язки із суб'єктами підприємницької діяльності, які працюють у сфері господарського освоєння водно-ресурсного потенціалу, контролювати використання водних та водогосподарських об'єктів, які експлуатуються на основі угод оренди й концесії, брати участь в оцінці вартості водних об'єктів і встановлення ставок орендних та концесійних платежів [3]. Враховуючи те, що водні ресурси є матеріально-речовою складовою готової продукції й забезпечувальним виробничий процес компонентом у багатьох секторах національного господарства, на процеси інвестиційного забезпечення модернізації, реконструкції та технічного переоснащення об'єктів водогосподарської інфраструктури, а також відтворення водно-ресурсного потенціалу суттєво впливають галузеві особливості водокористування, де вплив інституціональних суб'єктів водогосподарської діяльності є обмеженим.

З огляду на це безпосередню участь у процесах інвестиційного забезпечення сфери водокористування мають брати регіональні підрозділи Міністерства екології та природних ресурсів, щоб упереджувати прояви порушення суб'єктами господарської діяльності природоохоронного й природо-ресурсного законодавства.

Досвід попередніх років показав, що існуюча структура джерел інвестиційного забезпечення модернізації та реконструкції інфраструктури водозабору, водопідготовки й очищення зворотних вод не дає очікуваного результату, оскільки суб'єкти господарювання – водокористувачі (частка власних коштів превалює в структурі капітальних видатків на раціоналізацію водокористування) не в змозі в повному обсязі профінансувати потреби запровадження водоощадного устаткування та реконструкції об'єктів водогосподарської й водоохоронної інфраструктури. Можливості державного і місцевих бюджетів (у тому числі фондів охорони навколишнього середовища) є ще більш обмеженими.

Рис. 3. Напрями нарощення інвестиційного забезпечення модернізації гідротехнічних споруд та відтворення потенціалу земель у зоні осушувальних меліорацій [9]

Наявність численних інституціональних обмежень (превалювання державної та комунальної форми власності на водогосподарські й водні об'єкти) не дають можливості на порядок збільшити обсяги прямих і портфельних іноземних інвестицій, а також активізувати банківське кредитування щодо надання фінансових ресурсів для відновлення потенціалу зрошувальних та осушувальних систем, реконструкції водопровідно-каналізаційного господарства, запровадження оборотних систем водопостачання у промислових підприємствах, екологічного реінжинірингу природних і штучних водних об'єктів, використання яких тривалий період не відповідало існуючим екологічним та виробничо-технічним регламентам.

Значні втрати галузі водного господарства пов'язуються з тим, що адміністративна

вертикаль управління водогосподарськими організаціями не дає можливості останнім швидко й результативно розширювати спектр надання водогосподарських та екосистемних послуг і встановлювати партнерські відносини із суб'єктами підприємницької діяльності. Існуюча система фінансування державних водогосподарських організацій не тільки не закладає необхідних стимулів для найефективнішого освоєння бюджетних коштів, а й надалі зберігає рецидив їхнього проїдання та не створює підґрунтя для залучення інвестиційних ресурсів фінансово-кредитних установ і підприємницьких структур для відтворення природних водних об'єктів та технологічної реконструкції водорегулювальних і водозабезпечувальних систем. Активізувати інвестиційну діяльність можна було б залученням капітальних

вкладень приватного бізнесу у відтворення тих водогосподарських об'єктів, ефективна діяльність яких знаходиться на перетині інтересів цих структур та водогосподарських організацій, які реалізують державну політику в галузі раціонального використання, відтворення й охорони водних ресурсів.

Низький рівень інвестиційного забезпечення водогосподарських і водоохоронних проектів пов'язаний також із численними інституціональними суперечностями як у системі управління водними ресурсами та водогосподарськими організаціями, так і в системі перерозподілу водної складової продуктивних сил.

Кошти державного й місцевих бюджетів і власні кошти підприємств нині залишаються основними джерелами інвестування проектів модернізації та реконструкції систем водопостачання й водовідведення, а також відтворення, відновлення та охорони водних ресурсів. Інституціональне підґрунтя інвестиційного забезпечення сфери водокористування не сприяє залученню коштів приватних підприємницьких структур і міжнародних фінансово-кредитних установ, що не дає можливості повною мірою здійснювати техніко-технологічну перебудову об'єктів водогосподарської та водоохоронної інфраструктури.

Незадовільне розв'язання проблем залучення інвестиційних ресурсів у сферу водокористування пов'язується зі збереженням у загальному вигляді рудиментів адміністративно-командної системи управління водним господарством, непрозорістю умов перерозподілу водогосподарської власності й надання природних водних об'єктів у довгострокове та короткострокове користування, а також із відсутністю законодавчого закріплення розширеного переліку видів водогосподарської, водовідтворювальної й водоохоронної діяльності, в якому можуть укладатися угоди державно-приватного партнерства.

Висновки. Враховуючи те, що в зоні осушувальних меліорацій у структурі виробників сільськогосподарської продукції домінують особисті селянські господарства, необхідним є їх об'єднання в неприбуткові організації для спільного використання та реконструкції гідротехнічних споруд. Най-

прийнятнішою формою таких організацій є обслуговуючий кооператив, мета створення якого – не одержання максимального прибутку, а об'єднання зусиль особистих селянських господарств для реконструкції внутрішньогосподарських гідротехнічних споруд, які обслуговуватимуть угіддя учасників даного утворення. Тому саме кооператив має укладати угоду про одержання іпотечного кредиту під заставу земель нероздільно з гідротехнічними спорудами, які належать особистим селянським господарствам. Кінцевою метою є відновлення сприятливого водного режиму сільськогосподарського виробництва на землях особистих селянських господарств – учасників кооперативного утворення.

Сільськогосподарські підприємства, які об'єднують земельні й майнові паї селян, одержавши в оренду від місцевих сільських рад внутрішньогосподарські гідротехнічні споруди, мають можливість накопичити інвестиційні ресурси для їх модернізації та підвищення тим самим ефективності сільськогосподарського виробництва випуском облігацій. Тим більше в окремі роки практика випуску підприємствами такого виду цінних паперів набула значного поширення. Такі облігації можуть бути випущені під заставу осушених сільськогосподарських угідь. Це дасть можливість залучити фінансові ресурси для відновлення в робочому стані меліоративних систем і підвищити врожайність основних сільськогосподарських культур.

Нарощування обсягів інвестиційного забезпечення проектів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення гідротехнічних споруд меліоративних систем сек'юритизацією активів (випуском цінних паперів) має відбуватися за безпосередньої участі державного земельного банку. Саме цій фінансово-кредитній установі мають бути передані активи (гідротехнічні споруди й осушені землі) для випуску облігацій, і ця установа має бути андерайтером при їх розміщенні на фондовому ринку. Рішення про випуск таких облігацій прийматимуть місцеві ради, на балансі якої знаходиться значний обсяг меліоративних фондів та земель комунальної власності.

Список використаних джерел

1. Бусел Р. Фінансово-економічні аспекти орендного водокористування в умовах поглиблення інституціональних трансформацій / Р. Бусел // Економіст. – 2013. – № 9. – С. 53–55.
2. Голян В.А. Інституціонально-економічні механізми регулювання природокористування / В.А. Голян // Формування ринкових відносин в Україні: [зб. наук. праць]. – К.: Наук.-дослід. екон. ін.-т. МЕУ, 2006.– Вип. 2 (57) . – С. 24–30.
3. Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні / [за наук. ред. акад. НААН, д.е.н., проф. М.А. Хвесика, д.г.-м.н., проф. С.О. Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – К.: ДУ ІЕПРСР НАН України, 2015. – 72 с.
4. Економічні механізми національної екологічної політики в системі сталого розвитку України / [Веклич О.О., Кобзар О.М., Колмакова В.М та ін.]; за наук. ред. проф. С.О. Лизуна / ДУ «ІЕПРСР НАНУ». – К., 2014 – 280 с.
5. Капіталізація природних ресурсів: моногр. ; за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПРСР НАН України, 2014. – 268 с.
6. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доп.; за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПРСР НАН України, 2014. – 776 с. – (Водні ресурси. – С. 301–322).
7. Формування моделі управління природними ресурсами в ринкових умовах господарювання: моногр. ; за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПРСР НАН України, 2013. – 304 с.
8. Формування рентних відносин у водному господарстві України: моногр. ; за заг. ред. акад. НААН, д.е.н., проф. М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПРСР НАН України, 2014. – 306 с.
9. Хвесик М.А. Інвестиційне забезпечення сфери водокористування в умовах поглиблення інституціональних трансформацій: сучасна практика, пріоритети та методи / М.А. Хвесик, В.А. Голян, І.В. Андрощук // Економіст. – 2014. – № 1. – С. 4–13.
10. Assessment of cost recovery through water pricing. EEA Technical report. No 16/2013. – Denmark, 2013. – 128 p.
11. Australian government Bureau of Meteorology [Електронний ресурс] / Бюро метеорологи. – Режим доступу : <http://www.bom.gov.au/index.php?ref=logo>.
12. Australian government Department of the Environment [Електронний ресурс] / Департамент охорони навколишнього середовища. – Режим доступу : <http://www.environment.gov.au>.
13. Australian government National water commission [Електронний ресурс] / Нац. водна комісія. – Режим доступу : <http://www.nwc.gov.au>.
14. Australian government National water market [Електронний ресурс] / Національний ринок води. – Режим доступу : <http://www.nationalwatermarket.gov.au/about/products.html#terms>.
15. ETFs vs Indexes – Invest in an Index or ETF [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://etf.about.com/od/etfbasics/a/etf_vs_index.htm.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2016 р.

*

УДК 332.025.12:330.101:631

В.П. РЯБОКОНЬ, доктор економічних наук,
професор, член-кореспондент НААН, головний науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Н.Л. НОВІКОВА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
Київський національний торговельно-економічний університет

Удосконалення державного регулювання економічних інтересів аграрної сфери

Постановка проблеми. Аграрна політика (мистецтво управляти аграрною сферою) як конструкційна схема поведінкових характе-

ристик, а також система взаємодії державних органів й уповноважених ними інституційних утворень щодо упорядкування інституційного середовища реалізації економічних інтересів суб'єктів господарювання повинна спрямовуватися на забезпечення ста-

© В.П. Рябоконт, Н.Л. Новікова, 2016